

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 29 maja 2013 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej Oddział w Polsce na rzecz powoda J. W. kwotę 1.363,44 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 19 października 2011 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałej części, zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 216,78 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu, oraz nakazał zwrócić pozwanemu kwotę 129,43 złotych tytułem nadpłaconej zaliczki na koszty biegłego.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód, zaskarżając go w części, to jest punkcie 2. i zarzucając:

- **naruszenie art.361 k.c. oraz 363 k.c. poprzez przyjęcie, że w związku przyczynowym z powstałą szkodą pozostaje wyłącznie najem pojazdu zastępczego przez 13 dni, a nie 25 dni, mimo że pojazd zastępczy wynajęty został na 25 dni i tyle dni przebywał w warsztacie naprawczym;**
- naruszenie art.233 k.p.c. poprzez dokonanie błędnej oceny materiału dowodowego zebranego w sprawie poprzez ustalenie przez Sąd I instancji, iż uzasadniony czas naprawy i pobytu pojazdu w warsztacie naprawczym to 13 dni, a nie 25 dni.

Mając na uwadze powyższe zarzuty skarżący wniósł o:

1/ zmianę zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 1.363,56 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 19 października 2011 roku do dnia zapłaty;

2/ zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu i kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według nrm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W rozpoznawanej sprawie zachodzi nieważność postępowania, którą Sąd Okręgowy bierze pod uwagę z urzędu w granicach zaskarżenia (art. 378 § 1 k.p.c.).

Pozwany (...) Spółka Akcyjna Oddział w Polsce nie ma zdolności sądowej.

Zdolność sądowa i zdolność procesowa należą do bezwzględnych i pozytywnych przesłanek procesowych (art. 64 k.p.c.). Brak tych przesłanek sąd bierze pod uwagę z urzędu w każdym stanie sprawy (art. 202 zd. 3 k.p.c.), a postępowanie prowadzone w przypadku występowania takiego braku jest dotknięte nieważnością (art. 379 pkt 2 k.p.c.).

Brak zdolności sądowej jednej ze stron oraz brak zdolności procesowej powoda stanowią podstawę odrzucenia pozwu (art.199 § 1 pkt 3 k.p.c.).

Zgodnie z art. 64 k.p.c. zdolność sądową, to jest zdolność występowania w procesie w charakterze strony posiadają: osoby fizyczne, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. Tak rozumiana zdolność sądowa jest atrybutem zdolności prawnej, gdyż zdolność prawna w zasadzie warunkuje posiadanie zdolności sądowej. Zdolność prawna to

możność posiadania praw i obowiązków z zakresu prawa cywilnego. Należy ją odróżnić od zdolności do czynności prawnych, która oznacza możliwość nabywania tych praw w drodze własnych czynności prawnych. W świetle regulacji zawartej w kodeksie cywilnym zdolność prawną posiadają osoby fizyczne (art. 8 k.c.) oraz osoby prawne, to jest Skarb Państwa i jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególne przyznają osobowość prawną (art. 33 k.c.). Powstanie, ustrój i ustanie osób prawnych określają właściwe przepisy, dotyczące poszczególnych osób prawnych, w wypadkach i w zakresie w tych przepisach przewidzianych organizację i sposób działania osoby prawnej reguluje także jej statut (art. 35 k.c.). Sytuacja kształtuje się co do zasady odmiennie w zakresie dotyczącym oddziałów przedsiębiorców zagranicznych.

Zgodnie z treścią art. 4 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jednolity Dz.U. z 2013r. nr 109 poz. 672 ze zm.) przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną -
- wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą, a także wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej.

Ustawodawca polski realizując łączące Polskę zobowiązania międzynarodowe dopuszcza przedsiębiorców zagranicznych do prowadzenia działalności gospodarczej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (art. 13 ustawy) i zgodnie z art. 85 i nast. omawianej ustawy pozwala im tworzyć oddziały z siedzibą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wykonujące działalność wyłącznie w zakresie przedmiotu działalności przedsiębiorcy zagranicznego. Definicja oddziału została zawarta

w art. 5 pkt 4 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej i wynika z niej, że oddział to wyodrębniona i samodzielna organizacyjnie część działalności gospodarczej, wykonywana przez przedsiębiorcę poza siedzibą przedsiębiorcy lub głównym miejscem wykonywania działalności, a zatem oddział przedsiębiorcy zagranicznego to wyodrębniona pod względem organizacyjnym, ekonomicznym i technicznym, lecz nieposiadająca podmiotowości (osobowości prawnej) w stosunkach gospodarczych –

-struktura organizacyjna (z wyjątkami wyraźnie wskazanymi w przepisach prawa). Stroną w postępowaniu przed sądem jest sam przedsiębiorca zagraniczny, będący podmiotem wszelkich, związanych z działalnością, oddziału praw i obowiązków.

O ile zatem oddział przedsiębiorcy zagranicznego dopuszczony jest do obrotu gospodarczego w Polsce, o tyle (jeśli przepisy szczególne nie stanowią inaczej) nie posiada on odrębnej od przedsiębiorcy zagranicznego zdolności sądowej i może występować przed sądami jedynie działając w imieniu i na rzecz tego przedsiębiorcy,

a nie we własnym imieniu (zob. M. Szydło, Charakter prawny oddziałów przedsiębiorców zagranicznych, Głosa 2004/12/19; M. Sieradzka, Swoboda działalności gospodarczej. Komentarz, Lex/el. 2012 – do art. 85; S. Szuster, komentarz do

art. 85 [w:] M. Brożyna, M. Chudzik, K. Kohutek, J. Molis, S. Szuster, Komentarz do ustawy z dnia 2 lipca 2004r. o swobodzie działalności gospodarczej).

Jednym z aktów prawnych przyznających zdolność sądową oddziałowi przedsiębiorcy zagranicznego jest ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r. nr 158, poz. 950 ze zm.), która w rozdziale 5, dotyczącym wykonywania działalności ubezpieczeniowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez zagraniczne zakłady ubezpieczeń przewiduje

w art. 105 ust. 1 ustawy, że zagraniczny zakład ubezpieczeń może podejmować

i wykonywać działalność ubezpieczeniową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jedynie przez główny oddział, z zastrzeżeniem przepisów rozdziału 6. Główny oddział działa na podstawie przepisów prawa polskiego i statutu głównego oddziału sporządzanego przez zagraniczny zakład ubezpieczeń, w formie aktu notarialnego (art. 105 ust. 2). Ustawodawca w art. 106 ust. 1 ustawy o działalności ubezpieczeniowej postanowił, że główny oddział może nabywać prawa i zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywany. Dla prawidłowego ustalenia kręgu podmiotów działających jako oddziały główne, niezbędne jest jednak sięgnięcie do definicji ustawowych zawartych

w art. 2 ustawy. I tak zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 3 omawianej ustawy pod pojęciem głównego oddziału należy rozumieć - oddział, w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca

2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, zakładu ubezpieczeń mającego siedzibę w państwie niebędącym państwem członkowskim Unii Europejskiej albo zakładu reasekuracji mającego siedzibę w państwie niebędącym państwem członkowskim Unii Europejskiej. Z kolei zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 6 ustawy pod pojęciem oddziału rozumieć należy - oddział, w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, zakładu ubezpieczeń mającego siedzibę w państwie członkowskim Unii Europejskiej albo zakładu reasekuracji mającego siedzibę

w państwie członkowskim Unii Europejskiej. Pojęcie oddziału i głównego oddziału na gruncie ustawy o działalności ubezpieczeniowej nie są zatem tożsame, dotyczą bowiem innego kręgu podmiotów (zagranicznych zakładów ubezpieczeniowych) je tworzących. Oddział główny może utworzyć zakład ubezpieczeń mający siedzibę w państwie niebędącym państwem członkowskim Unii Europejskiej, natomiast oddział może utworzyć zakład ubezpieczeń mający siedzibę w państwie będącym państwem członkowskim Unii Europejskiej. Odmiennie kształtuje się na gruncie tej ustawy zdolność sądowa tych oddziałów. Zdolność taką posiada tylko główny oddział zagranicznego zakładu ubezpieczeń, mającego siedzibę w państwie niebędącym państwem członkowskim Unii Europejskiej, natomiast zdolności tej nie ma oddział zagranicznego zakładu ubezpieczeń mającego siedzibę w państwie członkowskim Unii Europejskiej (rozdział 6 - art. 131 ustawy).

Zgodnie z art. 129 ust. 2 ustawy o działalności ubezpieczeniowej za zobowiązania z tytułu wykonywanej działalności ubezpieczeniowej zagraniczny zakład ubezpieczeń z państwa członkowskiego Unii Europejskiej, wykonujący działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, odpowiada całym swoim majątkiem.

Ukształtowanie treści pozwu zarówno pod względem przedmiotowym, jak i podmiotowym należy do powoda jako gospodarza postępowania. Sąd nie może zatem ingerować w tę treść w tym znaczeniu, iż nie jest władny jej zmieniać czy też korygować z urzędu. Kodeks postępowania cywilnego normuje przesłanki podmiotowej zmiany powództwa, która może nastąpić wyłącznie na wniosek stron postępowania, a niekiedy wyłącznie na wniosek powoda. Żaden przepis ustawy w zasadzie nie zezwala sądowi na podmiotowe przekształcenie powództwa bez takiego wniosku, z urzędu. Jedynym pewnego rodzaju wyjątkiem jest art. 67 § 2 k.p.c., który nakłada obowiązek ustalenia przez sąd z urzędu właściwej reprezentacji Skarbu Państwa w wypadku, gdyby powód nie oznaczył prawidłowo (bądź wcale) jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, iż pozwany (...) Spółka Akcyjna Oddział w Polsce jest podmiotem, który nie posiada zdolności sądowej

w postępowaniu przed sądem gospodarczym, bowiem pozwanym jest oddział zakładu (...) z siedzibą w N., Francja, to jest zagranicznego zakładu ubezpieczeń z państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

Powód w rozpoznawanej sprawie powinien pozwać (...) z siedzibą w N..

Oznaczenie oddziału przedsiębiorcy jako strony procesu cywilnego wiąże się z problematyką braku zdolności sądowej, którą sąd bierze pod uwagę z urzędu w każdym stanie sprawy (art. 202 zd. 2 w zw. z art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c.). Brak zdolności sądowej ma w tym przypadku charakter pierwotny.

Zgodnie z treścią art. 199 § 2 k.p.c. odrzucenie pozwu z powodu braku zdolności sądowej jednej ze stron następuje wówczas, gdy brak ten nie zostanie uzupełniony zgodnie z przepisami kodeksu, to jest w trybie art. 70 k.p.c. W tym celu sąd obowiązany jest wyznaczyć odpowiedni termin na uzupełnienie braku. Wyznaczanie takiego terminu jest celowe jedynie w sytuacji, gdy braki dadzą się uzupełnić.

Brak zdolności sądowej nie może być uzupełniony na podstawie art. 70 k.p.c. przez wstąpienie do udziału w sprawie podmiotu posiadającego tę zdolność w miejsce podmiotu nieposiadającego zdolności sądowej. Ponieważ brak zdolności sądowej odnosi się do podmiotu będącego stroną procesową, to konieczną przesłanką uzupełnienia tego

braku jest zachowanie tożsamości stron, a więc takiego stanu rzeczy, w którym zarówno przed uzupełnieniem, jak i po uzupełnieniu braku zdolności sądowej stroną pozostaje ta sama jednostka (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15.5.2009 r., II CSK 681/08, opubl. Legalis, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24.9.2004 r., I CK 131/04, OSNC nr 9/2005, poz. 156).

W cenie Sądu Okręgowego, brak zdolności sądowej oddziału zagranicznego zakładu ubezpieczeń z państwa członkowskiego Unii Europejskiej ma charakter nieusuwalny, ponieważ nie istnieje możliwość uzyskania tej zdolności przez oddział.

W miejsce pozwanego oddziału musiałyby wstąpić posiadający zdolność sądową zakład ubezpieczeń, a w konsekwencji nie zostałyby zachowane tożsamości stron.

Tymczasem przepis art. 70 k.p.c. wyklucza wyeliminowanie jednostki pierwotnie wskazanej jako strona i wprowadzenie w jej miejsce do procesu zupełnie innego podmiotu, posiadającego zdolność sądową (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2004 r., I CK 131/04, OSNC 2005, nr 9, poz. 156).

Jedynym rozstrzygnięciem, które należało podjąć w procesie wszczętym przeciwko oddziałowi zagranicznego zakładu ubezpieczeń z państwa członkowskiego Unii Europejskiej, jest odrzucenie pozwu wobec nieusuwalnego pierwotnego braku zdolności sądowej wskazanej w pozwie strony pozwanej (art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c.).

Postępowanie toczące się z udziałem oddziału przedsiębiorcy – strony niemającej zdolności sądowej – dotknięte jest nieważnością (art. 379 § 2 k.p.c.), którą sąd odwoławczy powinien wziąć pod uwagę z urzędu w granicach zaskarżenia.

W związku z powyższym zbędna jest ocena zarzutów podniesionych w apelacji, ponieważ niezależnie od ich zasadności, pozew w rozpoznawanej sprawie podlega odrzuceniu w części zaskarżonej.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 3 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok w części zaskarżonej, to jest w punkcie 2. i odrzucił pozew w zakresie kwoty 1.363,56 złotych.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego zapadło na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. Na koszty pozwanego w zakresie postępowania przed Sądem II instancji składało się wynagrodzenie pełnomocnika strony w kwocie 90,00 zł ustalone w oparciu § 6 pkt 2 w związku z § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., nr 490).